

Historia

MHI-P1_1P-142

Opracowanie

Grzegorz Wnuk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Barbara Andrzejewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Wanda Królikowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Wydziały Badań i Analiz okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie dla województwa śląskiego

Krzysztof Słomczyński (Okreęgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

dr Romana Patyk (Okreęgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Okreęgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno

tel. 32 616 33 99, 32 616 28 14

e-mail: oke@oke.jaworzno.pl

www.oke.jaworzno.pl

Spis treści

POZIOM PODSTAWOWY	4
1. Opis arkusza	4
2. Dane dotyczące populacji zdających w województwie śląskim	4
3. Przebieg egzaminu w województwie śląskim	5
4. Podstawowe dane statystyczne dla wyników w województwie śląskim	6
Wyniki zdających	6
Poziom wykonania zadań	7
POZIOM ROZSZERZONY	10
1. Opis arkusza	10
2. Dane dotyczące populacji zdających w województwie śląskim	10
3. Przebieg egzaminu w województwie śląskim	11
4. Podstawowe dane statystyczne dla wyników w województwie śląskim	12
Wyniki zdających	12
Poziom wykonania zadań	13
KOMENTARZ DO WYNIKÓW OGÓLNOPOLSKICH	14
1. Analiza jakościowa zadań	14
Poziom podstawowy	14
Poziom rozszerzony	16
2. Problem „pod lupą”	17
3. Wnioski i rekomendacje	34

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie podstawowym składał się z 37 zadań, w tym były zadania złożone, w których poszczególne części sprawdzały różne umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. W arkuszu wykorzystano różnorodne źródła wiedzy historycznej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających w województwie śląskim

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		848
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	687
	z liceów profilowanych	12
	z techników	146
	z liceów uzupełniających	2
	z techników uzupełniających	1
	ze szkół publicznych	818
	ze szkół niepublicznych	30
	ze szkół na wsi	15
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	73
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	292
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	468
	kobiety	385
	mężczyźni	463

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	2
	słabowidzący	5
	niewidomi	1
	słabosłyszący	2
	niemysłyszący	2
	Ogółem	12

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu w województwie śląskim

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

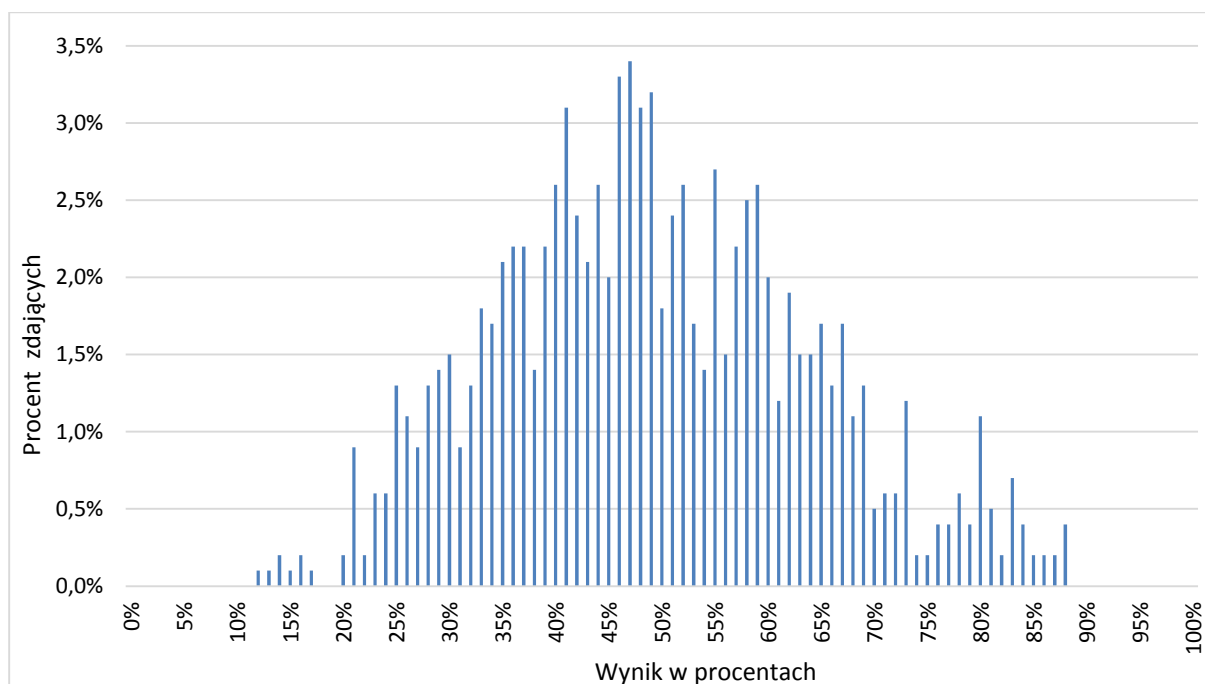
Termin egzaminu			20 maja 2014 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			120 minut
Liczba szkół			268
Liczba zespołów egzaminatorów*			3
Liczba egzaminatorów*			59
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)			2
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	2
Liczba wglądów ¹ (§ 107)			1

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne dla wyników w województwie śląskim

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
848	12	88	48	47	49	15

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
1.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych.	74	76
2a	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków wynikających z porównania.	46	40
2b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	84	86
2c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość zasady organizacji społeczeństwa egipskiego.	42	50
3.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych ze starożytności.	55	59
4a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	79	80
4b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość korzeni kultury i języka polskiego.	30	25
5a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	7	10
5b	Korzystanie z informacji	Wskazanie następstw wzniesienia określonych budowli w starożytnym Rzymie.	71	72
6a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	13	15
6b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań cesarzy rzymskich.	55	59
7.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji zawartych w treści mapy.	82	85
8.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość wydarzeń z historii średniowiecza.	48	49
9a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków zjawiska.	37	34
9b	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – rozpoznanie postaci.	49	56
10a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	42	42
10b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	48	54
11.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość struktury społeczeństwa miast średniowiecznych.	25	25
12a	Korzystanie z informacji	Zestawienie informacji ze źródeł.	73	76
12b	Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji wyjaśniających problem.	64	67
13a	Tworzenie informacji	Porównanie opinii autorów źródeł o postaci.	91	92
13b	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn różnej oceny postaci króla.	67	72
13c	Tworzenie informacji	Krytyczna analiza źródeł – ocena prawdziwości sformułowań.	72	75
14.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn zmian demograficznych.	53	55

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
15.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów ze średniowiecza.	65	67
16a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn postawy autora źródła.	78	81
16b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość konsekwencji wydarzenia.	61	69
17.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie wymowy przekazu ikonycznego.	25	26
18a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	32	36
18b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	54	59
19a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	54	54
19b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	64	73
20a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	78	78
20a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii (działalności) postaci historycznych.	13	13
21a	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn decyzji władcy.	28	33
21b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	66	72
22a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie.	79	83
22b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość funkcji budowli historycznych.	41	48
22c	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	53	54
23a	Korzystanie z informacji	Umiejscowienie wydarzeń w przestrzeni.	40	43
23b	Korzystanie z informacji	Wskazanie możliwych skutków inwestycji.	54	43
24a	Tworzenie informacji	Rozpoznanie wydarzenia i uzasadnienie odpowiedzi.	37	40
24b	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	50	54
25a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	33	36
25b	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	49	58
26a	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań twórców polskich z XIX wieku.	21	21
26b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	59	66
27a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy polityki władz.	12	13
27b	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków polityki.	8	9
28.	Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy zawartej w tekście.	55	56
29.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych z XIX wieku.	26	27

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
30a	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	25	24
30b	Korzystanie z informacji	Wskazanie celu działań.	36	32
30c	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	79	80
30d	Korzystanie z informacji	Wybranie informacji z tekstu w celu wyjaśnienia problemu.	42	44
30e	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	74	76
31a	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie stylu w sztuce użytkowej.	20	25
31b	Korzystanie z informacji	Wskazanie cech charakterystycznych stylu.	9	11
32a	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	27	31
32b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość nazw aktów prawnych.	32	34
32c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów związanych z przewrotem majowym.	27	31
33.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie propagandowego celu przekazu ikonicznego.	31	38
34a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń historycznych w przestrzeni.	51	55
34b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość polityków XX wieku.	24	27
34c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość terminów związanych z historią gospodarczą XX wieku.	48	51
34d	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	31	31
35a	Korzystanie z informacji	Umieszczenie w czasie wydarzeń historycznych.	45	45
35b	Korzystanie z informacji	Wybranie z tekstu informacji wyjaśniających problem.	18	20
35c	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii polityków XX wieku.	19	24
35d	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia historycznego w przestrzeni.	63	65
36a	Tworzenie informacji	Porównania danych statystycznych i sformułowanie wniosku.	53	54
36b	Korzystanie z informacji	Określanie najważniejszej przyczyny trendu w gospodarce wymienionych państw.	28	33
37.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.	65	66

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części. Część I to test sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii, głównie dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.

Część II i część III zatytułowano *Spoleczeństwa wobec najeźdźców, okupantów i zaborców od starożytności do XX wieku*.

Wszystkie zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego. Zdający wykonywał polecenia do zamieszczonych w arkuszu źródeł wiedzy historycznej i pisał wypracowanie na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. *Bić się czy nie bić?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec zaborców w XIX wieku.

Temat 2. *Przystosowanie czy opór?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945 – 1956.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym za część I arkusza – 20 punktów, za część II – 10 punktów i za część III – 20 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających w województwie śląskim

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		762
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	742
	z liceów profilowanych	1
	z techników	19
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	721
	ze szkół niepublicznych	41
	ze szkół na wsi	4
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	11
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	207
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	540
	kobiety	384
	mężczyźni	378

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 6 osób – laureatów i finalistów Ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	2
	słabosłyszący	1
	niesłyszący	0
	Ogółem	4

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu w województwie śląskim

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

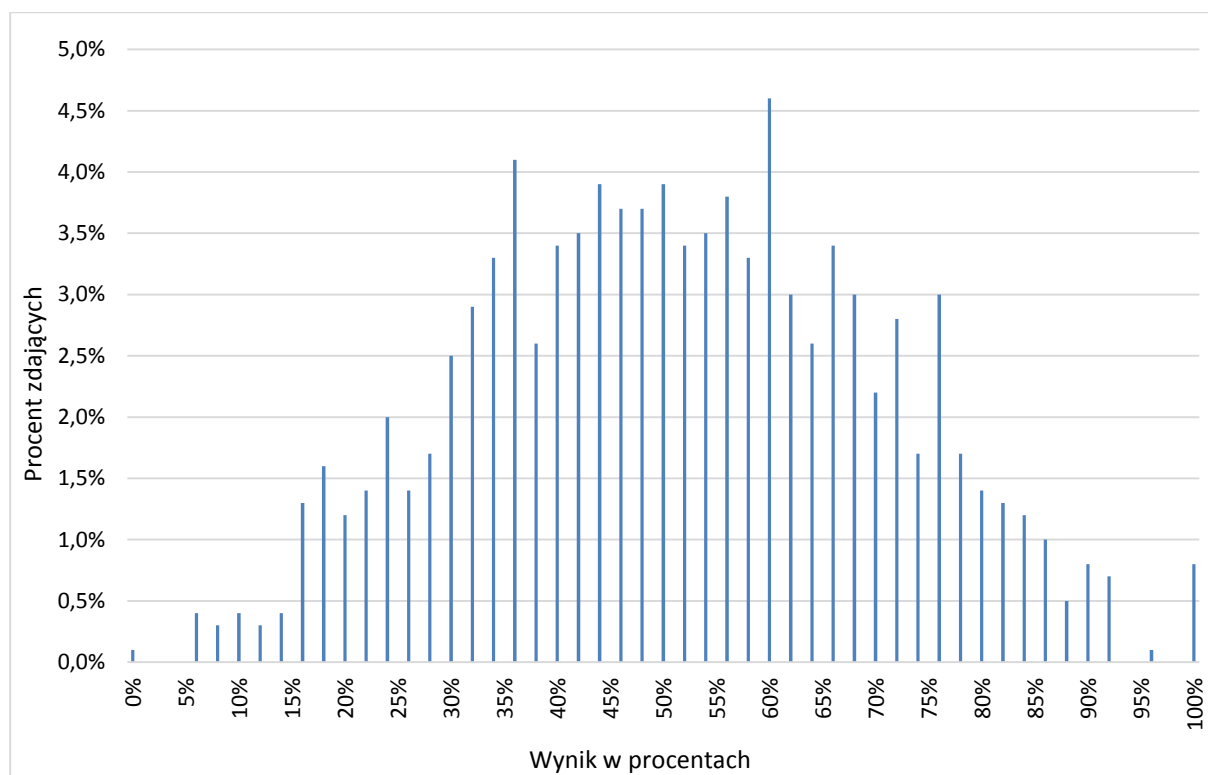
Termin egzaminu			20 maja 2014 r.
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			154
Liczba zespołów egzaminatorów*			3
Liczba egzaminatorów*			59
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)			2
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	1
Liczba wglądów ¹ (§ 107)			49

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne dla wyników w województwie śląskim

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
762	0	100	51	60	52	19

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła kartograficznego – rozpoznanie starożytnego miasta i uzasadnienie odpowiedzi.	72	70
2.	Tworzenie informacji	Porównanie zjawisk społecznych w dwóch epokach.	81	79
3.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia zjawiska.	44	44
4.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	51	52
5.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość czasu panowania władców.	70	74
6.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	64	58
7.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z mapy.	44	43
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła genealogicznego.	97	98
9.	Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny polityki Napoleona zawartej w źródle i uzasadnienie odpowiedzi.	85	86
10.	Korzystanie z informacji	Uogólnianie informacji w celu rozpoznania ugrupowania politycznego i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	58	58
11a	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji ze źródła statystycznego.	75	72
11b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość przyczyn zjawiska gospodarczego.	68	71
12.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji w celu rozpoznania wydarzenia i określenia postawy autora źródła.	74	71
13.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	55	42
14.	Korzystanie z informacji	Znajomość czasu wydarzenia i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	48	44
15.	Korzystanie z informacji	Analiza źródła ikonograficznego zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	56	50
16.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie związków między zjawiskami.	29	24
17.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia procesu.	70	69
18a	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	69	73
18b	Wiadomości i rozumienie	Znajomość skutków wydarzenia.	47	31
19.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków z porównania informacji i uzasadnienie stanowiska.	70	67
20.	Korzystanie z informacji	Formułowanie opinii i jej uzasadnianie.	79	81
21.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	75	71
22.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w źródle zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	60	54

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)	
			kraj	woj.
23.	Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	39	35

Komentarz do wyników ogólnopolskich

Zastosowane w 2014 roku arkusze egzaminacyjne z historii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego, były porównywalne z arkuszami z lat poprzednich pod względem sprawdzanych wiadomości i umiejętności. Poziom wykonania zadań był umiarkowanie trudny. Analiza rozwiązań zadań i ich wskaźniki statystyczne potwierdzają wnioski z lat ubiegłych dotyczące stopnia opanowania wiadomości i umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Popelnione przez maturzystów błędy wskazują na braki w opanowaniu faktografii, która jest podstawą umiejętności historycznych. Prawidłowa interpretacja źródeł historycznych, wyjaśnienie zjawisk i procesów, wnioskowanie, a także dokonywanie ocen i formułowanie własnego tekstu nie jest możliwe bez opanowania wiadomości przedmiotowych.

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom podstawowy

Z analizy parametrów zadań z arkusza egzaminacyjnego dla poziomu podstawowego wynika, że tegoroczni maturzyści dobrze opanowali umiejętność porównywania opinii zawartych w dwóch różnych źródłach. Rozwiązując zadanie 13A., zdający musieli porównać sąd dwóch kronikarzy – Jana Długosza i Anonima tureckiego o królu Władysławie Warneńczyku, a w części B tego zadania – wskazać przyczynę różnej oceny króla przedstawioną w załączonych fragmentach źródeł. Lektura rozwiązań tego zadania uprawnia do stwierdzenia, że w większości zdający mają świadomość wpływu mentalności, wykształcenia, pozycji społecznej, narodowości autora wypowiedzi na prezentację wydarzeń. Zdający dobrze poradzili sobie również z oceną prawdziwości zdań dotyczących informacji zawartych w trzech źródłach – tablicy genealogicznej oraz fragmentach dwóch relacji o bitwie pod Warną. Zadanie 13 w części A, jak i w częściach B oraz C prawidłowo rozwiązała większość zdających.

Maturzystom także nie sprawiło problemów wyjaśnienie etymologii nazwy „Polen” i „Lengyelország” – nazw używanych w języku niemieckim i węgierskim dla określenia Polski (zadanie 7.). Materiałem do tego zadania była mapa z zaznaczonymi plemionami polskimi zamieszkującymi ziemie położone między Odrą i Bugiem w X w. Większość zdających skojarzyła pochodzenie nazw – niemieckiej i węgierskiej, używanych dla określenia Polski, z nazwami plemion – Polan i Lędzian.

Z kolei trudne dla tegorocznych maturzystów okazało się zadanie 5A, które sprawdzało znajomość terminu *cenzor*. Obudowę do zadania stanowił tekst starożytnego pisarza Diodora Sycylijskiego, w którym informował, że Appiusz Klaudiusz *przy układaniu listy senatorów nie usunął żadnego z senatorów cieszących się złą sławą*. Ten fragment tekstu źródłowego wyraźnie wskazywał, że Appiusz

Klaudiusz był cenzorem. Zdający podawali nazwy różnych urzędów w starożytnym Rzymie – „konsul”, „trybun ludowy”, „dyktator”, „pretor”, a niektórzy wymieniali nawet nazwy urzędników w polis ateńskiej – „strateg”, „archont”. Świadczy to o nieznajomości organizacji władzy w republice rzymskiej i kompetencji rzymskich urzędników. Brak wiedzy z zakresu historii starożytnego Rzymu uniemożliwiał wybranie z tekstu odpowiednich informacji, które mówią o sprawowaniu przez Appiusza Klaudiusza funkcji cenzora. Można sądzić, że zdający, którzy nie potrafili prawidłowo rozwiązać tego zadania, nie wiedzą, że polskie słowo „cenzura” pochodzi z języka łacińskiego.

Zadanie 6A sprawdzało znajomość terminu *pryncypat*. Obudową do tego zadania był fragment *Historii rzymskiej* Kasjusza Diona, w którym została scharakteryzowana władza cesarza w okresie pryncypatu. Od zdającego oczekiwano dokonania uogólnienia informacji zawartych w tekście ze szczególnym zwróceniem uwagi na fragment mówiący o zachowaniu przez władców urzędów z czasów republikańskich i dbałości o utrzymanie pozorów przyznania im władzy przez lud. Najczęściej zdający zamiast „pryncypat” podawali: „cesarstwo”, „monarchia”, „republika”, co może świadczyć o nieznajomości procesu przemian ustrojowych w starożytnym Rzymie. Wśród zdających znaleźli się również tacy, którzy podawali terminy związane z historią polityczną starożytnej Grecji – „demokracja”, „oligarchia”.

Analiza trudności, które mieli zdający z rozwiązaniem zadań 5A i 6A świadczy o brakach w wiedzy z zakresu starożytności oraz o problemach z uogólnianiem informacji zawartych w tekstach źródłowych.

Kolejnym zadaniem wymagającym znajomości terminologii historycznej było zadanie 27A, które dotyczyło polityki Kulturkampfu. Zdający wykonywali to zadanie na podstawie fragmentu listu biskupów do duchownych w zaborze pruskim z 1873 roku. Tekst tego listu świadczył o dążeniu państwa niemieckiego do ograniczenia niezależności Kościoła katolickiego oraz zawierał postanowienia podjęte przez biskupów w celu przeciwstawienia się decyzjom władz. Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiał się termin „germanizacja”. Niekiedy zdający starali się opisowo określić politykę niemiecką i podawali: „polityka antykościelna”, „polityka antyklerykalna”, „oddzielenie Kościoła od państwa”. Zdający nie potrafili uogólnić informacji zawartych w tekście źródłowym. Błędne odpowiedzi świadczą o nieznajomości terminu Kulturkampf, niezrozumieniu celów polityki prowadzonej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1871–1878 na terenie całych Niemiec, a nie tylko na terenie zaboru pruskiego. Problemy zdających z prawidłowym rozwiązaniem tego zadania mogą także świadczyć o częstym postrzeganiu, w praktyce szkolnej, polityki prowadzonej przez Otto von Bismarcka jedynie przez pryzmat doświadczeń mieszkańców zaboru pruskiego w XIX wieku.

Zadanie 20B sprawdzało wiedzę zdających o dokonaniach Stanisława Konarskiego – jednego z czołowych przedstawicieli polskiego oświecenia. Piszący otrzymał polecenie, aby wymienić dwie zasługi Konarskiego uzasadniające napis „Sapere auso”, widniejący na medalu, który otrzymał on od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wiedza zdających o Stanisławie Konarskim jest niewielka, w odpowiedziach podawali oni często, że „był założycielem Szkoły Rycerskiej”, „posłem na Sejm Wielki”, „współautorem Konstytucji 3 maja”. Oznacza to, że wybierali odpowiedź z zakresu dzieł reformatorskich epoki stanisławowskiej, nie znali prawdziwych zasług wymienionej postaci.

Wielu zdających nie zna także postaci z historii najnowszej. Trudne było zadanie 35C, w którym należało wykazać się znajomością podstawowych faktów z dziejów PRL, podając nazwę funkcji, którą przestał sprawować Władysław Gomułka w 1970 r. Należy zwrócić uwagę, że pytanie to dotyczyło jednego z najważniejszych przełomowych kryzysów w dziejach PRL. Bez znajomości tych wydarzeń nie sposób zrozumieć polskiej drogi ku demokracji – procesu przemian politycznych w Polsce po II wojnie światowej.

Trudne dla zdających okazało się także zadanie 31., którego obudowę stanowiła fotografia przedstawiająca secesyjny dzban. Zdający w części A musieli podać nazwę stylu w sztuce użytkowej przełomu XIX i XX wieku, dla którego reprezentatywny był przedmiot przedstawiony na fotografii. Różnorodność niewłaściwych odpowiedzi udzielonych przez zdających świadczy o małej umiejętności

rozpoznawania stylów w sztuce, braku znajomości ich nazw oraz czasu, w którym one występowały. Wśród złych odpowiedzi pojawiały się: „gotyk”, „barok”, „rokoko”, „romantyzm”, „kubizm”. Niekiedy zdający samodzielnie tworzyli nazwy stylu i wymieniali: „groteskowy”, „nowożytny”, „przeozdobny”. Zadanie w części B polegało na podaniu dwóch cech stylu, dla którego był reprezentatywny przedstawiony na fotografii dzban. Sformułowania użyte przez zdających świadczą o braku umiejętności analizy źródła ikonograficznego (widoczna falistość linii i motywy roślinne w zdobnictwie) oraz o nieporadności językowej zdających.

W zadaniu 35B wymagano od zdających umiejętności wybierania ze źródła informacji wyjaśniających problem. Maturzyści nie potrafili określić, dlaczego wiadomość o wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 r. bardzo szybko przedostała się na Zachód, chociaż we fragmencie „Dzienników” Anny Kowalskiej, będącym obudową do tego zadania, zawarto informację o odbywających się w tym czasie w Poznaniu Międzynarodowych Targach. Wielu zdających nie wykorzystało tej informacji. Wśród niepoprawnych odpowiedzi najczęściej powtarzało się stwierdzenie, że „Poznań jest wysunięty na zachód i dlatego informacje szybko przedostały się zagranicę”.

Z omówionych powyżej odpowiedzi na zadania, które okazały się dla zdających bardzo trudne wynika, że podstawową przyczyną niepowodzeń w prawidłowym ich rozwiązaniu był brak elementarnej wiedzy historycznej, koniecznej do prawidłowego odczytania oraz właściwej interpretacji źródeł historycznych.

Poziom rozszerzony

Najłatwiejsze dla zdających historię na poziomie rozszerzonym okazało się zadanie 8. wyposażone w wywód genealogiczny władców Francji z dynastii Burbonów panujących w latach 1715–1830. Zdający musieli wykazać się umiejętnością wybierania informacji z załączonego źródła. Jedyne pomyłki zdarzały się przy odczytywaniu z tablicy danych córki władcy dwóch państw – Polski i Saksonii, która była matką trzech królów Francji. Odpowiedź – „Maria Józefa” nie była punktowana, gdyż tablica zawiera informacje o dwóch kobietach noszących te imiona – Marii Józefie Habsburg i Marii Józefie Wettyn. Zdający otrzymywał punkt dopiero po podaniu pełnej odpowiedzi – „Maria Józefa Wettyn”. Zadanie to znakomicie ilustruje problem wagi precyzji odpowiedzi dla uznania jej za prawidłową.

Zdający poradzili sobie dobrze z zadaniami wyposażonymi w dwa lub trzy źródła, np. z zadaniem 19. oraz z zadaniem 20. Zadania te wymagały wykazania się umiejętnościami złożonymi, konfrontowania informacji z różnorodnych źródeł – pisanych i ikonograficznych, oceny prawdziwości przekazu, wyciągania wniosków wynikających z porównania.

Zadanie 19. było wyposażone w trzy źródła – fragmenty prac dwóch historyków Władysława Czaplińskiego i Adama Kerstena oraz mapę przedstawiającą projekt rozbioru Rzeczypospolitej na mocy traktatu zawartego w Radnot w 1656 r. Zdający mieli ocenić, czy po wkroczeniu wojsk szwedzkich spełniły się nadzieje polskiej szlachty na pozytywne zmiany zarówno w relacjach z nowym władcą, jak i w polityce zagranicznej. Większość zdających prawidłowo odczytała informacje z dwóch źródeł pisanych i stwierdziła, że „nadzieje szlachty dotyczące utrzymania wolności szlacheckiej nie ziściły się, gdyż Karol Gustaw dążył do wzmocnienia swojej władzy, nie przestrzegał zasad demokracji szlacheckiej, groził konfiskatą dóbr za niestawienie się na elekcję”. Wnioski dotyczące polityki zagranicznej także okazały się w większości trafne. Zdający pisali: „układ w Radnot potwierdza, że Szwedzi nie mieli zamiaru walczyć o odzyskanie ziem polskich na wschodzie, porozumieli się z Rosją i Kozakami w celu podziału ziem Rzeczypospolitej”.

Wśród zadań zawartych w arkuszu dla poziomu rozszerzonego żadne zadanie nie okazało się dla zdających bardzo trudne. Wynika to z faktu świadomego wyboru przedmiotu egzaminacyjnego. Natomiast poziom wykonania od 20% do 49% [zadania trudne] uzyskały tylko trzy zadania.

W zadaniu 16. oczekiwano od piszących wiedzy na temat rzymskiego zwyczaju uhonorowania zwycięskiego wodza. Tekst źródłowy informował, że wodzem był Scypion, któremu poddał się Hazdrubal. Decyzja Kartagińczyka wywołała oburzenie jego żony, która przypominała mu, że będzie zmuszony uczestniczyć w hańbiącej dla pokonanego uroczystości. Odpowiedzi zdających często wskazywały, iż nie wiedzą, kto był zwycięzcą, a kto został pokonany oraz nie rozumieją, że w opinii żony Hazdrubal był człowiekiem pozbawionym honoru. Oto dwie błędne odpowiedzi zdających: „Hazdrubal miał odbyć tryumf. Jego żona mu o tym przypominała i była oburzona, że ona nie będzie z nim w czasie uroczystości”; oraz „Żona Hazdrubala wykrzyczała, że wszystko zaprzepaścił, poddając się i nie będzie miał tryumfu”.

Niektóre odpowiedzi świadczą, że zdający nie zrozumieli polecenia, lub czytali je pobieżnie, w pośpiechu. W odpowiedzi oceniali postępowanie Hazdrubala i wręcz usprawiedliwiali je: „Hazdrubal w opinii żony postąpił źle, ale tak naprawdę to on miał rację, bo dzięki poddaniu się ocalił życie, a jego żona zginęła”.

Podobnie jak w ubiegłych latach zdający mieli problemy z zadaniem polegającym na sformułowaniu prawidłowego tytułu mapy. W zadaniu 7. zdający powinni dokonać analizy treści mapy i na jej podstawie określić: temat – straty terytorialne/zmiany terytorialne, czas – od końca XVII do końca XVIII w., oraz przestrzeń – Imperium Osmańskie/Turcja. Zdający otrzymywał punkt, gdy trzy elementy odpowiedzi były prawidłowe. Największy problem mieli absolwenci z podaniem prawidłowego czasu zmian terytorialnych ukazanych na mapie, choć warto zwrócić uwagę, że w legendzie podane były lata, w których doszło do zaznaczonych na mapie strat terytorialnych. Zdający albo nie dokonali analizy treści podanych w legendzie mapy, albo nie potrafili określić, w którym wieku doszło do tych wydarzeń. Zdarzało się także, że nieprawidłowo określali przestrzeń, której dotyczyły zmiany przedstawione na mapie. Traktowali ją zbyt szeroko, lub zbyt wąsko, np. „zmiany w basenie Morza Śródziemnego”, „straty terytorialne Turcji na rzecz Austrii”.

Praca z mapą stanowi nadal wyzwanie dla maturzystów, a nauczyciele powinni poświęcać wiele uwagi ćwiczeniom z mapą na lekcjach historii. Warto jednak podkreślić, że zauważalny jest przyrost umiejętności w rozwiązywaniu tego typu zadań. W tym roku połowa maturzystów dobrze poradziła sobie z formułowaniem tytułu mapy.

W arkuszach maturalnych z historii, jak co roku, jest wiele zadań sprawdzających umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych: plakatów, rysunków satyrycznych, reklam, obrazów. W arkuszach maturalnych z historii pojawiają się źródła ikonograficzne z różnych epok. W tym roku umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych była wymagana na poziomie rozszerzonym w zadaniach: 4., 6., 14., 15., 20., i 21. Zdający najslabiej poradzili sobie z interpretacją treści plakatu wydanego we Włoszech w czasie II wojny światowej, a przedstawiającego samuraję wymierzającego mieczem cios amerykańskiemu okrętowi. Plakat ten stanowił materiał do zadania 14. Zdający był proszony o określenie, kiedy najwcześniej mógł ukazać się plakat. W tej części zadanie miało charakter zamknięty. Po dokonaniu wyboru właściwej daty zdający powinien uzasadnić swój wybór, interpretując poszczególne elementy plakatu. W wielu odpowiedziach na to pytanie, w argumentacji brakowało odniesień do treści plakatu. Zdający uzasadniali wybór 1941 r. bez podania, co symbolizuje przedstawiony na plakacie samuraj, pod jaką banderą jest widniejący na nim okręt, nie zauważano w tle ilustracji flag państw Osi – Niemiec, Włoch i Japonii. Oto jedno z takich uzasadnień: „Japonia przystąpiła wtedy do wojny”. Za taką odpowiedź, nawet gdy dokonano prawidłowego wyboru daty, zdający nie otrzymywał punktu. Zdarzały się także wręcz zaskakujące pomysły na interpretację treści plakatu, np.: „Japończyk chce popełnić samobójstwo. Chce to zrobić w typowy dla tego kręgu kulturowego sposób. Popełnia harakiri”.

2. Problem „pod lupą”

Tegoroczne tematy wypracowań maturalnych na poziomie rozszerzonym dotyczyły postaw społeczeństw wobec najeźdźców, okupantów, zaborców. W tematach wypracowań nawiązano do

braku braterskich i patriotycznych organizacji. Już w 1819
ujr. Walerian Łukasiński założył Wzajemną Pomoc Polaków, a w
1821 Towarzystwo Patriotyczne. Jedyną organizacją, która do
wybuchu powstania przyczyniła się w najistotniejszy sposób
założyła w 1828 Spójnienie Polaków, z której po wybuchu
powstania ^{powstania} ~~bratniej~~ okazało się, że ~~jest~~ ^{ma} charakter ~~obłądki~~ ^{secesyjny}.
Jednakże z powodu złego dowodzenia, przewagi militarnej Rosji,
a także między innymi stanków powstanie upadło. Dopiero
dziś jedyną do śmierci wielu młodych, a więc stanków, z których
płynęło, ~~z~~ ^z ~~obłądki~~ ^z ludźmi, a także reprezentacji, które zmierzają
w kierunku dalszego rozwoju 1815-1830.

Podczas Wielkiej Emigracji również podejmowano ten temat. W programach Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, a także Gmachu Ludu Polskiego znajdowała się walka Uruguay. Polacy działali również w organizacjach kulturalnych uprzedmiot. Sędziów w Wielkiej Europie. Wprowadziło to do wybuchu kolejnych powstań: krakowskiego w 1846 i wielkopolskiego podczas powstania w Wielkiej Europie (1848). Ale także ich-
czyli się powstania: w Polsce austriackim zlikwidowano odrębność
Przypadek polityki krakowskiej, a w pruskiej Wielkiej Królestwa
Poznańskiego.

Od latium wyzsem w XV wieku byle Partiaie Stry-
miae, ktore wytrudila w 1863 roku. Jeye gloszenie walecznikami
byla frakcja lewicowych z Zygmuntem Padlanskim i
Stefanem Babrowskim na ciele. Dzielili si na tytko
niepodleglosci, ale takie niewielkie reformy pteramych, dla
tego spitali si ze przeciwnymi bialymi, ktorzy na przetrwanie
przebrali partynaci walby. ~~Jedynym ciemnym~~ Pienij autenizant
pnejsi nad niy kontrole. O ile partiaie listopadowe miało
peine prawo na parowanie, to stranicie stancie jedyn-
nie bezsensowny wyz. Maie partyzanckie grupy nie
miały mow z regularną ~~Republika~~ do republiki, armia
i nie ~~partiaie~~ ^{partiaie} ~~Republika~~ ^{Republika} jak Republika, upadła.

Walka z brną przyniosła zwycięstwo iem polskim.
Zginęła ogromna ilość młodych ludzi, prawdziwych

Jednak z powodu walki z cenzurą, znajdował się na skraju "zapomnienia" to on był inicjatorem brania cenzury wstępu o manifestacjach. Jak twierdził prof. Giercecki, jego referencyjne miały nam przeszkodzić, ponieważ nie dotyczyły cenzury, które zostały w społeczeństwie. Dużo latera przysięg, po postawieniu zezwolenia, przysięgły ~~dotrzeć~~ tajnego nawiązania, dzięki którym polacy nie ulegli rusyfikacji.

W zakresie austriackim w drugiej połowie XIX wieku, z powodu kryzysu cesarstwa, nastąpiła stopniowa granicyzacja autonomiczna. Jej głównym architektą był Agost Gieseler, minister spraw zagranicznych Austrii oraz namiestnik Galicji. Agost Gieseler nastąpił po postawieniu Austro-Węgry w 1867 roku. Franciszek Józef w związku z legacją, nadął Galicji rangę autonomiczną. Stał się tym, że tam, Austriacy, legacji, udzielił pełną władzę. Zdecydowanie rozwinęła się polska kultura, język, działalność polska wreszcie. To właśnie z zakresu austriackiego wstąpiła na wieloletnią polską up. Józef Piłsudski.

W zakresie prawnym od początku prawnie działali rządzący tej polacy. Głównymi przedstawicielami jest Hipolit Legielski, ekspert "Prawo", profesor nowoczesnego prawa. Przez całą k. okres zaborski ~~na ziemiach~~ prawników oraz śladu miały się gwałtownie. Zakładano również biblioteki oraz prowadzono tajne nawiązania, ~~dotrzeć~~ postępowano wg zasady: praca na podstawie, edukacja, kultury i rozszerzanie świadomości narodowej. To właśnie dzięki temu ludność, a nie partiami ~~zawoj~~ partiami, ~~dotrzeć~~ polacy pretowali najmodniejszy chłostę germanizacji jakim była kultura XIX w. i kultura-komfort w latach 1871-1878. ~~Dotrzeć~~ wzięli prawnik w 1885, czy działalność Hakatzy. Warto dodać, że prawnik w latach działalności jedynie w zakresie prawa, ce. władztwa ~~dotrzeć~~ konspiracyjnego.

Mimo że w tym czasie była najlepsza jako polacy, mogli przetrwać, mimo iż skrajnie zakłócała ona i spotkała z grupami niepodległościowymi (f. Aleksander Wielopolski). Gwarantowała ona również ich polską, ~~dotrzeć~~ wzmocnienie.

Ocen. Ocena postaw i działalności Polaków wobec zaborców jest ^{uważa} spójniejszą, szalenie skomplikowaną - ~~wiązała się to z~~ różnorodnością warunków w 3 zaborach oraz ~~tożsamością~~ niemożliwością jednolitego ocenienia postaw i zachowań (np. kontrwersje dot. powstania wielkopolskiego). W mojej pracy wamami czasami ~~były~~ były z jednej ~~strony~~ strony rok 1815 (imię po 100 dniach "Napoleona" w tym roku ułanianie tatarskiego kongresu wzięty w życie i okrojano konstytucję Królestwa Polskiego) z drugiej zaś powstała rewolucja 1905 roku. Znaczące trudniej będzie wyznaczyć ramy tematyczne, gdyż wielkie znaczenie ~~to~~ w kwestii determinowania różnych postaw wobec zaborców ma m.in. wielka emigracja.

Nieustalanie Królestwa Polskie (po powstaniu ~~przekształcenie~~ na Królestwo Kongresowe) odgrywało ~~główną~~ szczególny rolę w kwestii

po Po upadku Napoleona, w nastaniu era Rattenskiego i jednak w całej Europie, a także ~~w tym~~ wśród Polaków, nawiązywały tendencje narodowe i niepodległościowe.

W Polsce przez cały XIX w. ścierały się zasadniczo trzy modele postaw wobec zaborców. Pierwszy z nich kładł nacisk na zbrojne odzyskanie niepodległości (np. stronnictwo "rewolucyjny" przed powstaniem styczniowym były siły ~~nastawione~~ które doprowadziły do wybuchu powstania listopadowego).

i stronnictwo „ugodowe” - nastawione na uzyskanie możliwie
największej autonomii i ustępstw ze strony zarobców (np. „millewery”;
stronnictwo Wielkopolskiego przed powstaniem styczniowym; „Kaliszanin”
z bracią Mnińskimi) bądź elity galicyjskie dążące do
jak największej autonomii wewnątrz monarchii Habsburskiej)
i oraz zwolennicy pracy organicznej, którzy dołączyli do
poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej ziem
Polskich, często jednocześnie wycofując się z życia
politycznego (za przykład mogą tu posłużyć Franciszek
Ksawery Drucki-Lubecki, który działał na rzecz rozwoju bankowości,
polityki finansowej i fiskalnej, S. Staszic - ułubiony działacz
społeczny, zajmował się rozwojem przemysłu i szkolnictwa.)
Ta trzecia postać była szczególnie popularna w zabornie
Pruskiej, gdzie panowała tam najlepsza koniunktura ekonomiczna
(np. zakłady Hapolskiego legijski).

Oczywiście ~~nie~~ reprezentantami każdego z
3 wymienionych ujęć, metodami modeli często nie byli
ze sobą zgodni, a nawet otwarcie się zwalczali.

~~Stronnictwa~~ Antykwistów Polskich dzielili się na dwie
kategorie: purytów Polski i bratnie wielkiej emigracji;
byli podzieleni na dwa główne obozy - konserwatywno-monarchistyczny
Hocel Lambert z ks. Gostomyskim i Toruńczyk Demokrację
Polską - (z Janinem Lelewalem) i Lewicę, republikańską.
Podobnie sprzyjał działaczom socjalistycznym i prawniczym
z końca XIX w. i od antymonarchistycznej ideologii SDKPiP przez
niepodległościowe PSL aż po prawosyjskich, nastawionych
na pracę organiczną działaczy państwa.

Obydwa znaczenie dla postaw Polaków wobec zarobców
miały (nieudane zresztą) powstania. Upadek ~~powstań~~ same
wielkie powstania były często działaniami pojedynczych stronnictw,
których sprzyjały się inne. Ten brak zdecydowania doprowadził
w końcu do upadku w trakcie powstania listopadowego.

Upadek powstań sprzyjał z jednej strony umocnieniu
stronnictwa ugodowych i konserwatywnych, z drugiej
zaś powodował wzrost nastrojów i woli walki społeczeństwa.

~~Wzrost~~ pogorszał tylko sytuację Polski.
 Uszelebić działania i kierunki politycznej winy być
 obierane na podstawie jak najlepszej perspektywy politycznej
 gospodarczo-społecznej i ~~by~~ być zgodne ze zdrowym
 rozsądkiem (postrzeganie styczenia nie mogło się
 udać). Działalność społeczna, gospodarcza i polityczna (ale
 rozsądna i realistyczna) była najlepszą drogą ku wolnej
 Polsce. Uścisza powściągliwość i realizm działaczy niepodległościowych
 mógł mógł tylko przyspieszyć odzyskanie przez
 Polskę suwerenności np. u dżeniszliwskiego Ludów bądź
 pod koniec końca XIX. gdy formowały się trójpokolenie
 i trójpokolenie.
 W niniejszej pracy nie odzwierciedla się
 do ocen oceniających postacie emigrantów (zarówno
 wcielających emigracji jak i pozostałych kul emigracji np.
 z Galicji) gdyż uważa, iż działalność zarówno poza
 granicami bez granic jak i na jego terenach na
 podobny sposób. Toś kartaś udużył się na zachód
 dla pracy bycie czysto depozit importu. pociąg
 przytłumieżenie zachodnie do Polski - a to
 należy ocenić pozytywnie.

Do rzadkości należały prace, w których zdający świadomie odnosili się do historiografii i ocen historyków, na przykład Andrzeja Gierowskiego, Stefana Kieniewicza. Zdający częściej zwracali uwagę na twórczość pisarzy i poetów podejmujących zawarty w temacie problem, podawali przykłady takich dzieł, jak „Dziady” Adama Mickiewicza, „Kordian” Juliusza Słowackiego czy obrazów Jana Matejki, Wojciecha Kossaka i Jacka Malczewskiego. Zdający przekonali się, że odczytanie i umiejętność wykorzystania informacji uzyskanych na lekcjach języka polskiego oraz wiedzy o kulturze pomagają w osiągnięciu sukcesu na egzaminie maturalnym z historii.

Prace tegorocznych maturzystów wskazują, że wielu z nich ma problem z właściwą selekcją faktów. Zdarzały się wypracowania, w których zdający zamieszczali szczegółowe opisy przebiegu wojen napoleońskich, powstania listopadowego, powstania styczniowego.

Słabą stroną zdających było również właściwe posługiwanie się terminologią historyczną np. mylono rugi pruskie z wywózkami na Sybir, ułuszczenie ze zniesieniem pańszczyzny, kongres wiedeński z konferencją paryską, bitwę pod Raszynem z bitwą pod Radoszycami. Należy zauważyć, że problem braku znajomości terminów historycznych oraz nieprawidłowego ich stosowania dotyczy zarówno zdających historię na poziomie podstawowym, jak i tych, którzy wybrali poziom rozszerzony na egzaminie z historii.

Drugi temat wypracowania wybrała mniejsza grupa zdających historię na poziomie rozszerzonym. Na ogół prace te prezentowały słabszy poziom niż wypracowania na temat pierwszy, jednak zdarzały się prace wybitne, świadczące nie tylko o olbrzymiej wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim o głębokim zaangażowaniu emocjonalnym w charakteryzowanie i ocenę postaw Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1956. Podobnie jak w przypadku wypracowań o postawach Polaków w XIX w. przeważały prace w układzie chronologicznym. Wielu zdających opisywało wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1945–1956, podając na marginesie rozważań informacje

o reakcjach społeczeństwa. W dobrych pracach zdający wykazywali się znajomością dokonań zbrojnego podziemia w walce z władzą komunistyczną, podawali przykłady postaw rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa, pułkownika Jana Rzepeckiego, Józefa Kurasia „Ognia”, Danuty Siedzikówny „Inki”, posługiwali się terminem Żołnierze Wyklęci, WiN, NSZ. W najlepszych pracach dostrzegano złożoność problemu postaw duchowieństwa wobec władz w latach 1945–1956, a autorzy tych wypracowań powoływali się na prace Jerzego Eislera, Wojciecha Roszkowskiego, Jana Żaryna, czy na informacje zaczerpnięte z filmów dokumentalnych i spektaklów Teatru TV, wystaw organizowanych przez IPN. W wypracowaniu przedstawionym poniżej piszący wykazał się dobrą orientacją się w realiach Polski po zakończeniu II wojny światowej. Umiejętnie, w uzasadnieniu postawionych tez, przytoczył fakty historyczne. Z lektury cytowanej pracy wynika także zaangażowanie emocjonalne autora, który opisuje sytuację Polski po 1945 r., nadzieje, które budziło zakończenie wojny, ukazuje zarówno zbrojne, antykomunistyczne podziemie, jak i przytacza przykłady działalności polskich komunistów.

Polska po zakończeniu działań drugiego wojennych; według post-jaltańskiego porządku świata znalazła się w obszarze państw komunistycznych. Tuż za czasów II wojny światowej działały w Warszawie bojówki komunistyczne; to w końcu komunizmu w styczniu 1945 oswobodził Warszawę jako AL w szeregach armii ZSRR idąc dalej w kierunku Berlina. Polska zaczynała z nowymi granicami w momencie zakończenia wojny, ~~jednak~~ nie od początku znalazła się pod silnym oddziaływaniem władz komunistycznych, trwającym aż do odwilży 1956 roku. Postawy Polaków były w tym nieco ponad trzydziestoletnim okresie różne, jednak przyjmując wszystkie okresy historii PRL to tamten okres był najpolskojszy, a społeczeństwo masowo odbydowywało się po trudach II wojny światowej. Na tym większą uwagę zaskutkuje więc ci, którzy walczili.

Najmniej spójnie było w pierwszych latach po 1945 r. Na mocy ponownie postanowieni w Żelazie powstał wcale tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, a jednym z wicemarszałków był Stanisław Mikulajczyk, przedwojenny działacz ~~Stronnictwa~~ Stronnictwa ludowego, za czasów wojny delegat rządu na kraj. ~~Do~~ Wójt

drze gdzie się pojawiał wchudziły społeczny aplauz a manifestacje dla odrzuconego PSL były np. w Słuszkowie negowane przez milicję. Poparcie i nadzieje dla PSL było bardzo duże, co komuniści zignorowali w 1947 roku robiąc fasadowe wybory do parlamentu, w których celowo uwarunkowali przewagę głosów wygrał PPR wraz z powojennym PPS. PSL ponieśli „sromotną klęskę” zaczęły się również aresztowania działaczy tej partii; sam M. Hołajcyk musiał się schować ucielenia z krajem przy pomocy ambasady. Stanów Zjednoczonych. W ogóle aresztowania powojenne stały się najpopularniejszą formą apresji na co wybitniejsze jednostki w społeczeństwie z polityków zostali wszak aresztowani też chociażby Pułaski; przedwojenny PPS-owiec również istotna postać za czasów rządu opac. Aresztowani byli i to już od akcji „Burza” żołnierze AK. Przykładowo już podczas akcji uwolnienia Wilna AK sprawnie współpracowało z AB i Armia Czerwona; by następnie niepodważalnie sztab dywizji został wcielony na przesłuchanie przez NKWD. Wszak słynny „moxes szesmaru” w Moskwie obejmował Leopolda Okulickiego ps. „Niedowiedzi”, a historycy i oceniające również jednaki będą co będą jednego z opcji decyzji o Państwie Warszawskim. Stąd też niedługo do upamiętniania się Ak-owców, nawet po decyzji komendanta o złożeniu broni w zamian za zwolnienia innych tajnych strukturalistów. Tajne struktury zostały jednak dość szybko infiltrowane przez komunistów i nie miały wprawdzie oddziaływania na losy Polski. W końcu przybył dekret o amnestii Ak-owców i składaniu przetrzymanej broni. Wielu tak też postąpiło, jednak znaleźli się również przeciwnicy władzy komunistycznej, którzy chcieli iść dalej, few żołnierze wybrali. Były to niewielkie oddziały, pod dowództwem mjr. Aleksandra Delutowskiego „Zapasy”, mjr. Józefa Jankowskiego „Cienie” (notabene będącego w 1945 r. w UB).

innymi walczący partyzanci, głównie na górze eurbanicowatych terenach, jak Podlasie czy Podhale. Przez pewien czas byli aktywni na Pomorzu, tutaj znany przypadek samobójczy "Inki" brutalnie zamordowanej przez UB. Niezależnie od nielicznych kontrowersyjnych decyzji, brutalnych mordów miejscowych ludności, sowieckiej i Adry, ludowej, jeszcze bardziej upolbraceni byli w komunistycznej propagandzie, band "koczowniczych", trzeba jednak przyznać, iż jest to najbardziej naciągany dowód iż Polacy w okresie stalinizmu próbowali walczyć, jednak społeczeństwo, w dużej mierze zniszczone przez władzę komunistyczną, nie poddało walczącym pomocną dłoń.

Rozprawa z podziemiem z czasem wojny również twórcą przez cały okres stalinizmu. Komunistyczni sędziowie, co lubią podkreślać antypenci, o koroniach często żydowskich, tworzyli nam, sfilii procesów, w których zasądzano walczących w AK na karę śmierci. Następnie szły przysłać, jest żołnierz Witold Plecki, za udział w wojnie przedstawiający raport o Oświęcimiu, po wojnie spędził kilka lat katowany, w końcu zastrzelony w miejscowości prawa przez megalomana Śmietanśkiego w więzieniu UB. Najwięcej zastrzelonych spotykała na "Izraelu" przy więzieniu na Rakowieckiej na Mokotowie, tam zapewne spotykał gen. Emil Fiedor, ps. "N1".

Postępowała też infiltracja przez tajne służby społeczeństwa. Wiele było gwiazd przymuszanych do wstąpienia w szeregi partyi (tu jednak wielu było świadome oddanych sprawie), jak i również stawiania się tym samym. Współpracownikom, nieładko przez szereg. Ktoś współpracował z innymi, czasem finansowymi pobudeł do brzołwie. Stąd też kładę np. kapitan miał teścię, w której pisało donosy i sprawozdania z jego działani, jak również ocenianie jego stosunku do Adry Ludowej. Z Kościół widać się również kontrowersyjna sprawa ten, "kiercy patriotów", szeregi oddanych władzy.

komunistycznej; negatywnie oceniających porzucenia papiera, jak i przymus wysiedlenia go. Nikt też nie był sterczący obcej, właśnie w latach stalinizmu. Właśnie się też kotem PAX-owskim, również współpracującym z władzą ludową i niezwykłą wrogością do szefa Bolesława Piaseckiego. Piasecki przed wojną był młodym działaczem PPS, a ONR, zapadłym antysemitą i antykomunistą, po wojnie zaś zmienił swoje podejście do tematu, miało legitymizację swoją osobą władzę ludową. Oryginalnie, wpływ na to miało ^{zapewne} pominięcie i zamordowanie syna Piaseckiego przez nieznaną sprawcę; niemniej postać Piaseckiego była przypisywana do postawy kolaboracyjnej przed wojenną narodową.

Problemem, przeciw działaniom niepostrzeżenia wobec władzy był fakt, iż stalinizm wdrugał się we wszystkie sfery życia, nadawał nowe role społecni, onielegatyzował trud robotnika, dumy państwa. Jedną z tych pierwszych lat nie mamy brzojszą robotnika, czy wartości uboższych społeczeństwa dla których komunizm stał się niepodłączną drogą do podwyższenia ich warunków bytowych. Także wartość, pomimo iż dowodami byli kolaboratorzy w kampanii radzieckiej 1920 Rokossowski czy Bonczkowski, było kamie i stało się chlubą państwa jako Armia Ludowa. (Pomimo niemiłych wystąpień Michała Boli-Żyrowskiego na olimpiadzie w Helsinkach w 1968; sprawa rybnego zastraszania, jednakże zrehabilitowanego ze stanowiska).

Wstrząsającą sprawą, że co mniej orientowanych w sytuacji wieloletniego społeczeństwa wiza komunizmu nie wydawała się schodliwa; propaganda zaś wskazywała iż komunizm walczył o polską i przeciwnie do imperialistycznych Stanów Zjednoczonych. Wiele partii dążyło się na komunizm - Takim historykiem jest to Niemcy doładowali Tadeusz Kotłowski, Słomski, Mitosz (attaché kulturalny

w. Paryżu) czy też Symbionka pisząca wiersze o Stalinie. Pomimo iż potem dwóch ostatnich całkowicie odwróciło się od tej ideologii, polaryzacja i nurtowy dystyngerski nurtu daty się dynamicznie wzięła proponowaną przez komunistów. Powstawały też nowe kluby sportowe pod patronatem wojska - ChłKS przejął tradycję przedwojennych „legii”, zaś w całym kraju powstały „ChłKS-y” czy milicyjne „Gwardie”. Właściwie mówiąc, że chodzi o typ „aspetic” społeczeństwa przez pewien moment (tu przede wszystkim granicą kończąca może być rok ok. 1956) wolało kluby mniej związane z systemem - „Polanie”, przemianowane przez pewien czas na „Kolejowa”, czy też „Gracowie” w odwołaniu od ChłKS-u czy GTS-u „Wista”. Zamiast organy prasowe niezwiązane z linią partii, radcy, już ok. 1969 zmitył na przykład wstąpiła gazetka „Zdobysze” opartej jednej kontrolowanej przez partię. Społeczeństwo polskie było jednak w dwóch miejscach po prostu bierno - miało wiele profesjonalnych problemów związanych z ograniczaniem, odwołaniem bliskich po wojnie: ogólnym budowaniem nowegoładu, żeby unowocześnić w walce z systemem. Oczywiście wiele było kontestacji, jednak skoro za głębią i ant. władzy ludowej można było trafić do więzienia, to jednak stanka była zbyt wysoka. Polacy więc po cichu kłopotowali system, jednak do barto była to ośmiałość, potęgowana na zachodzie przez obrachki propagandowe, jak chociażby „informacje” w sprawie kłopotów „Blenita” przez dzieci „Alwa” śmierci Stalina, po cichu śmiewana przez społeczeństwo, nie zmieniała polskiego potężenia. Stało się to dopiero w roku 1950 - odwołali po wystąpieniu Chruszczowa na zjeździe KPZR, piętnującym „błądy i wypaczenia” kursu Stalinizmu, śmierć Blenita w Moskwie i wybranie na przewodniczącego PZPR wówczas więzionego za „odchYLENIA” Gomułka, był jednak tym prawdziwego szoku dla władzy. Oto prawdziwa dusza partii, naj-

nijmniejsza grupa społeczna, robotnicy z zakładów Łegiel-
skiego w porzuceniu się rebelii. Oni Bandziści
wciąż byli pierwszym symbolem erozji komunizmu,
w następnych latach mniej lub silniej ukasztrowanym
w społeczeństwie, ale już nie na tak moskiewskich
zasadach ~~o partii~~

Postawę Polaków w latach 1945-1956 można interpreto-
wać dwójako - z jednej strony jako ogół społeczeństwa
było to przystosowanie; oportunizm; ewentualnie
liczna lubitostacja grożąca szkodliwym kamieniami. Wiele
pojawiało się lekarstwo z systemem, często były
to osoby skromne, ubogie w sensie materialnym
i duchowym (jak ów zabójca Plechuga - Smietanśki), bez
względnie leżąca patriotą, Piasecki, Turwin, Scymbarles,
Młossz; wojownicy, sportowcy, t.d. Za chęć społecznego,
dostępnego życia byli oni gotowi w najlepszym przypad-
ku nie kontestować komunistów.

Z drugiej strony mamy polityków jak Mikolajewski, premiera
Władczyńskiego, generała Mł. czy A. M. Pileckiego, „Jaka”
„Zapora” ~~„Północ”~~, „Ognia” żołnierscy wybitnych ludzi dla litwiny
Polska znacząca coś więcej, a musieli byli do relinkwowania
się, czy nawet oddania za nią życia. Niestety, te chwalebne
osoby w ogóle obojętne w tamtej dekadzie kraju
nie miały szans; chcieli w przemianach upamiętnienia
z czerwca 1950 jako prowokatorzy lub szalbrycy, litwiny
podnoszą rękę na władzę ludową, zaś władza im „ta
rękę odciąć”. Przez pierwsze dziesięciolecie mrozie i tak
było. Jednak naród polski po dekadzie przystosowania
się zaczął tworzyć pozytywny ferment, litwiny spra-
widła dopiero 30 lat później, ale jednak sprawnie
obryzka przez Polską niepodległość, to o co walczyli
żołnierze wybitni czy robotnicy z fabryki
Łegielskiego

Należy stwierdzić, że wypracowania na temat 2., prezentujące poziom podobny do przytoczonego zadania rozszerzonej odpowiedzi należały do rzadkości. Zdarzało się, że prace dotyczące postaw Polaków wobec władz komunistycznych zawierały wiele błędów merytorycznych. Zdający mylili referendum ludowe z wyborami w 1947 r., Bolesława Bierut z Władysławem Gomułą, PZPR z PPR, reformę rolną z uwłaszczeniem. W nielicznych pracach prowadzono rozważania na temat przyczyn aprobowania przez część społeczeństwa przemian gospodarczych w Polsce po II wojnie światowej. Na ogół nie podnoszono problemu dróg awansu społecznego w okresie stalinizmu i jego wpływu na postawy wobec władzy komunistycznej.

Należy zauważyć, że oba tematy zostały tak sformułowane, by piszący mogli zaprezentować swoje stanowisko, przedstawiając własną ocenę wydarzeń historycznych oraz postaci, które w nich uczestniczyły. Zrozumienie przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych różnych dróg, którymi podążali do niepodległości Polacy w XIX w. i różnych postaw wobec narzuconej władzy komunistycznej w XX w. jest jednym z najważniejszych zadań edukacji historycznej.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Problemy maturzystów z poprawnym rozwiązywaniem zadań na egzaminie maturalnym mogą wynikać z:
  - pobieżnej znajomości wydarzeń i postaci historycznych. Zdający mają też problemy z określeniem czasu wydarzeń, ustawieniem ich w porządku chronologicznym, a także rozpoznaniem postaci.
  - nieprecyzyjnego stosowania terminologii historycznej (zdający posługują się językiem kolokwialnym, mają trudności z określaniem lub nazywaniem zjawisk i procesów historycznych). Maturzysta często nie rozumie znaczenia słów, których używa. Kontekst, w jakim występują one w tekście wypracowania, pozwala domyślać się, że są dla niego obce znaczeniowo.
  - opanowania w niezadowalającym stopniu umiejętności czytania ze zrozumieniem. Jest to umiejętność kluczowa, kształtowana na wszystkich etapach edukacji. Zjawisko braku zrozumienia tekstu występuje wśród zdających zarówno na poziomie czytania polecenia, jak i czytania źródła będącego obudową do zadania.
  - braku umiejętności analizowania materiału źródłowego oraz wyciągania wniosków. Zdający nie potrafią określić myśli przewodniej zawartej w cytowanym tekście, a nawet mają problemy ze wskazaniem wydarzenia, którego dotyczy źródło. Odpowiedzi zdających często mają charakter odtwórczy, mogą wynikać z przyzwyczajenia do wykonywania poleceń typowych, niewymagających samodzielności intelektualnej. Analiza odpowiedzi zdających w zadaniach zamkniętych pokazuje, że zdający bardzo często udzielają odpowiedzi sugerując się pojedynczymi słowami występującymi w tekstach źródłowych.
  - braku umiejętności rozwiązania problemu określonego w poleceniu. Zdający zamiast wskazać jedną poprawną odpowiedź wskazują dwie lub dopisują komentarz, który dyskwalifikuje poprawność całej odpowiedzi.
  - trudności poprawnego formułowania wypowiedzi. Zdający przystępujący do egzaminu powinni więcej uwagi poświęcić wzbogaceniu zakresu środków językowych, którymi się posługują. Bardzo często używają oni podstawowego słownictwa i najprostszych struktur gramatycznych, a i tak przekazanie komunikatu jest często zaburzone na skutek mało precyzyjnego ich użycia. Dobrą praktyką jest wprowadzenie oraz utrwalenie słownictwa nie tylko historycznego we właściwym kontekście, tak aby uczniowie nie tylko wykazywali się znajomością znaczenia danego słowa, ale potrafili go użyć poprawnie w określonej sytuacji komunikacyjnej.
2. W dalszym ciągu problemem zdających historię na egzaminie maturalnym jest brak umiejętności analizy treści mapy. Ćwiczeniom czytania treści mapy, określania ukazanych na niej procesów, odszukiwania zaznaczonych państw, krain, ośrodków, analizowania informacji zawartych w legendzie należy poświęcić wiele uwagi w edukacji historycznej. Mapa historyczna w procesie dydaktycznym nie powinna odgrywać roli ilustracji, ale źródła wiedzy historycznej.
3. Należy nadal pracować nad kształtowaniem umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na zadany temat z uwzględnieniem selekcji materiału faktograficznego, ponieważ maturzyści w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi nadal nie potrafią w sposób klarowny i czytelny omówić zagadnienia. Niejednokrotnie brak koncepcji w jasnym przedstawieniu omawianego tematu, powoduje, że wypowiedź jest chaotyczna. Problemowe sformułowanie tematu nadal budzi u zdających niepokój. Warto ćwiczyć z uczniami pisanie wypowiedzi na tematy zmuszające do zajęcia stanowiska, polemizowania z utartymi, schematycznymi ocenami.

4. W edukacji historycznej należy więcej uwagi poświęcić postaciom historycznym. Postrzeganie procesów historycznych poprzez pryzmat dokonań jednostek pozwala lepiej zrozumieć zmiany zachodzące w życiu społecznym, politycznym, gospodarce i kulturze. Warto w procesie dydaktycznym eksponować postaci historyczne, pobudzać do dyskusji o roli jaką odegrały w dziejach Polski, Europy, świata.

Uwaga! W cytowanych odpowiedziach zdających zachowano oryginalną pisownię.